

anmode enhver Interesseret om at bidrage sit til, at dette hurtigst kan ske, og de øjeblikkelige Mangler saa vidt muligt afhjulpne.

Thilde.

Kvindens Adgang til Erhverv.

Foredrag af

Fru *Birgitte Berg-Nielsen.*

Holdt i Hjørring i Juli 1892.

Ethvert Menneske bør tjene sin Føde. At leve af andres Arbejde er og bør være en Skam for et arbejdsdygtigt Menneske. Det er en *Pligt* at arbejde for sit Brød; men deraf følger, at det ogsaa er en *Ret* — de to Ting kan ikke skilles ad — at kunne faa Lov at arbejde. Den Frihed og Selvstændighed, Kvinden er begyndt at kræve, vil hun mest af alt naa gennem sit Arbejde, hvorved hun tiltvinger sig Agtelse og Respekt og dermed baner Vej for de Krav, hun stiller. Gennem sit Arbejde maa hun naa det uundværlige Grundlag for alt Fremskridt: *Økonomisk Uafhængighed*. Penge er en Stormagt; den, der er trykket af økonomiske Sorger, lammes ogsaa i sin aandelige Arbejdsevne. Der siges ofte, at Kvinden vil tage Manden Brødet ud af Munden, men det er en taabelig Tale, thi der er Arbejde nok til os alle. Mændene har ikke Spor af Ret til at klage herover; thi foreløbig er det saa, at det er Manden, der er trængt ind paa Kvindens Arbejdsfelt, og ikke omvendt. For ikke ret lang Tid siden var det saa, at enhver Familie spandt, vævede, syede, farvede og lavede Tøj selv, og at tilberede Maden var ogsaa Kvindearbejde. Nu derimod lader man spinde, væve og sy ude, hvorved en Del Arbejde er gledet Kvinderne ud af Hænderne og gaaet ind under Storindustrien. Det kan bedre betale sig, siger man; hvorvidt det er sandt, er vanskeligt at afgøre. Tidligere var det en Selvfølge, at enhver Pige skulde kunne brygge, bage, slagte o. s. v. I Vestjylland sagde man, at en Pige var ikke giftefærdig, før hun kunde lave Øllebrød af Brød, hun selv havde bagt, og Øl, hun selv havde brygget. Nu vil man i alt Fald paa Sølland forgæves lede efter Bagerovne i Bøndergaarde; men lader bage og brygge ude og faar gennemgaaende daarligt Brød og simpelt Øl, saa det er et Spørgsmaal, om det betaler sig, da Næringsværdien turde være ringere. Og saa Mejerivæsenet, som tidligere gav Kvinderne meget at bestille, er gaaet over til Storindustrien, og *det* betaler sig sikkert nok, da der derved kan leveres bedre Varer. Men hvad enten det nu er klogt eller dumt, gaar Udviklingen i alt Fald i den Retning, at meget, der før var Husfid, nu er Storindustri. Hvor bliver saa de Kvinder af, der bliver tilovers? Det rimeligste vilde være, at de fulgte med Arbejdet, saa at de blev Ejere eller Parthavere eller Bestyrerinder af Andelsmejerier og beskæftigede i Farverier og Væverier. Men der vil man forgæves søge Kvinderne. De er i det væsenligste gaaet over til at rekrutere Skaren af usselt lønnede Fabrikpiger, der arbejde for Sulteløn og ofte ødelægges sjæleligt og legemligt. Hvad er Grunden til denne sørgelige Udvikling? For en stor Del den, at Kvinden lever for lidt med i det offentlige

Liv, saa hun ikke ser, hvor dette bærer hen. Hun tænker maaske nok paa sig selv, men for lidt paa det hele, og bliver saa lidt efter lidt *tilovers*. Hun sætter ikke nok ind paa at opnaa *faglig Dygtighed*. I de fleste Hjem gøres der, hvad der kan, for at sætte *Sønnerne* i Vej, men der er ikke mange, der tænker paa at sætte *Døtrene* i Vej, og saa længe det er saa, vil Kvinderne ikke kunne konkurrere paa Arbejdsmarkedet. Lad os ikke tale i for stærke Udtryk om, at Kvindesagen har taget Opsving i vore Dage, thi hvad nytter det, om nogle faa Hundreder er blevne vellønnede Lærerinder og en enkelt Læge, naar Tusinder gaar til Bunds. Er det Fremskridt? Er man tilfreds med det, saa er Frihedstrangen kun et Mundsvæjr. Vi maa give os Tid til at tage Småfolk med, dem, der har det aller daarligst, som knapt har Mod til at klage, end sige Kraft til at kæmpe. Vi maa naa til, at vi vil mere end vor egen personlige Frihed, at vi vil have alle dem med, der er *mindre* lykkelige end vi. Faar vi først Viljen til ikke at se dem over Hovedet, men ind i Hjertet, saa opdager vi nok noget, vi kan gaa Haand i Haand med. Vi vil ikke fremad paa Bekostning af, at andre gaar til Bunds. Maaske en og anden tænker: hvad kommer Storstadernes Fabrikpiger os ved? Aa jo, thi sandsynligvis vil andre af dem her er til Stede se deres Børn eller Børnebørn som Faarikipiger i København; og selv om ikke saa er, burde vi dog have saa megen naturlig Følelse for hverandre, at vi fandt det Umagen værd at tænke over Nøden. Men hvad skal der saa gøres? Et er der, der først og fremmest skal gøres: at lade Pigerne faa lært at arbejde til Gavns. Mange unge Piger gaar omkring og har en inderlig Lyst til at tage fat paa noget, men kan ikke finde deres Plads, thi det hører jo til Undtagelserne, at nogen føler et *bestemt* Kald til et bestemt Fag. Ofte vises de tilbage af Forældrene med et: „hvad tænker du paa? saadanne gale Idéer!“ Men de burde huske paa, at der stilles andre Krav til Kvinderne nu, end for 20 Aar siden. Ofte maa de ikke faa Lærepenge, fordi „de er jo smidt væk, naar du gifter dig.“ Saa gaar de uforstaaende og ene omkring, førende et tilsyneladende sorgløst Liv, men tidt grædende over sig selv, og dette Tryk paa deres Sind forkrøbler dem aandeligt og legemligt. Dette kunde undgaas, naar de fik Lov til at tage fat paa Livets praktiske Opgaver. Forældrene burde faa Øjnene op for, at det gælder for deres unge Datter mere om, *hvad* hun skal være, end *hvis* hun skal være; de burde vække hendes Eftertanke og undersøge, i hvad Retning hendes Evner gaar. Men det kniber svært med at faa den Tanke op, og altid støder man paa den Indvending, at naar hun bliver gift, er Pengene smidt væk. Men det er fejl, thi de fleste kan fortsætte deres selvstændige Erhverv som gifte, og det, at blive gift, bør man helst lade være en privat Sag. At man som gift Kvinde kan drive et selvstændigt Erhverv, har især gifte Kvinder svært ved at forstaa. At man for Hjemmets og Børnenes Skyld ikke maa søge selvstændigt Erhverv, er en Paastand, der ikke er bygget paa Eftertanke, men grebet jævnt ud af Luften, og den er ikke ment saa alvorligt, som den udtales højtideligt, thi de samme Folk, der paastaar dette, underforstaaer altid Kvinder af Over- og

Mellemklasser. De føler ikke deres Samvittighed tynget af, at deres Vaskekones Børn maa undvære det moderlige Tilsyn, og de trøster sig med, at for saadanne Kvinder er det en Nødvendighed at arbejde. De bøjer sig ellers kun for Sulten. Men den fattige Kones Børn har samme Ret til deres Moder, som den velhavende Frues Børn. Det er ganske vist ikke let at være Moder og samtidigt helt eller delvis Forsørger, men det er endnu sværere at se Børnene sygne hen af Mangel paa Næring. Og baade Moder og Børn kan vænne sig til meget, bare de kan holde Nøden fra Døren. Det kan neppe siges om den fattige Moder, der tvinges til at forlade sine Børn for at gaa paa Arbejde, at hun ringeagter Moderpligten, og det kan helier ikke siges, at de Børn faar en *særlig* daarlig Opdragelse. De vænnes til Nøjsomhed og Arbejdsomhed, saa hvad der tabes paa en Maade, kan vindes paa en anden Maade. Men saa er Synspunktet det: Er *kun* den tvingende Nød et berettiget Grundlag for den gifte Kvinde til at søge Arbejde uden for Huset? Tal. tror ikke dette. At have lært noget, er en stor Betyggelse, enten man bliver gift eller ej; det, man har lært, er ens personlige Eje, som ikke kan tabes, saa længe Liv og Helbred bevares. Man har saa ondt ved at se, at det, at være *Moder og Husmoder*, er to Ting, som kan skilles ad. For den huslig dygtige Kvinde har ethvert lille Arbejde inden Døre stor Betydning; de sætte en Stolthed i deres velførte Husholdning, og det er fuldstændig berettiget; men dermed er det ikke indrømmet og endnu mindre bevist, at husligt Arbejde er det *eneste* Arbejde, en gift Kvinde kan tage op. Der er mange gifte Kvinder, der er udygtige Husmødre, fordi de mangler Evner netop i *denne* Retning. Vi trænger haardt til Husholdningsskoler for Kvinder i samme Stil, som Landbrugsskolerne for Mændene. Syning har vundet nogenlunde Hævd som berettiget for den gifte Kvinde udenfor Husgerningen; men Tal. kan ikke indse, at ikke ethvert andet Haandværk lige saa vel er berettiget til at optage en gift Kvindes Tid. Sæt, at hun er oplært som Skomager, Uhrmager, Bogbinder el. lign., hvorfor skulde hun saa ikke kunne fortsætte et saadant Erhverv og saa betro Husgerningen til en anden? Det er et Snæversyn, at *kun* Hustruen kan gøre Husets Gerning. Det er ikke givet, at hun absolut er den dygtigste til det. At hygge et Hjem, er ikke uadskillelig forbunden med den faglige Dygtighed, at kunne lave Mad. Man burde vove, at lade Kvinden vælge selv, og saa have en saadan Tillid til hver enkelt Kvinde, at hun bedst forstaaer, hvad der er det rette. Det er en underlig Herskelyst, der i Almindelighed vil give Anvisning paa, hvad hver enkelt Kvinde skal bestille. Man bør huske paa, at de aller fleste Mødre betænker sig ikke paa, at overlade Børnenes Undervisning og aandelige Opdragelse til andre, som de ofte ikke kender ret meget til. Hvad medfører vel det største Ansvar: enten at lave Børnenes Mad og sørge for deres Renlighed, eller at opdrage og udvikle deres Aandsevner? Kan det sidste betros til lønnede Medhjælpere, saa kan det første vel ogsaa. — Altsaa: det gaar an at lade de unge Piger opdrage til bestemt faglig Dygtighed. Mange Enker vilde vist inderlig ønske, at de havde lært